

ZEVEN BRANDENDE KWESTIES

www.bestelmijnboek.nl

© 2015, Paul Koster

Foto voorzijde omslag: de Protestantse kerk in Nisse, 12 februari 1982.

Foto achterzijde omslag: gemaakt door Sybke Wempe.

Alle rechten voorbehouden. Niets uit deze uitgave mag worden verveelvoudigd, opgeslagen in een geautomatiseerd gegevensbestand of openbaar worden gemaakt in enige vorm of op enige wijze, zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van de uitgever.

ZEVEN BRANDENDE KWESTIES

PAUL KOSTER | 2015

Hij lag naast de rails, en reeds was daar de trein die hem verpletteren ging. Hij rolde om en om, klom over ijzer, en viel neer, en lag tussen de rails, en het treintje was niet meer te zien, had plaats gemaakt voor het brullende monster uit de andere richting, de goede richting dit keer: voorwaarts naar de hemel! Het rechtschape koper en staal, gestookt en bediend door de brave zwarte jongens, die waarachtig niet in de hel gestopt zouden worden voor hun moeite. Dat hij zou worden vermorzeld, stond voor hem vast; hij ging liggen als in zijn bed, de knieën opgetrokken.

Simon Vestdijk – *De kellner en de levenden* [1949].

INHOUD

Inleiding	7
Hoofdstuk 1: Het wel en wee van een christelijke opvoeding	10
Hoofdstuk 2: Vijftien boeken met citaten	26
Hoofdstuk 3: Vijftien interviews	74
Hoofdstuk 4: Zijn de zeven kwesties nog steeds brandend?	102
Dankwoord	110

INLEIDING.

'Zeven brandende kwesties' is voor een groot deel een *citatenboek*. Ik heb in vijftien boeken gezocht naar wat andere schrijvers te zeggen hebben over zeven moeilijke geloofskwesties. Deze citaten staan in hoofdstuk 2.

Zes van de zeven onderwerpen zijn afkomstig uit het boek van Martine van Veelen en Cees Dekker: *Hete hangijzers. Antwoorden op 17 kritische vragen aan het christelijk geloof*.

*

Dit zijn de *zeven brandende kwesties*:

I.....Bestaat God? En als Hij bestaat: is Hij almachtig? En als Hij almachtig is, waarom laatHij dan het lijden toe?

II....Wat zijn in de Bijbel historische feiten en wat is fictie / verbeelding?

III....Betekent bidden inderdaad: contact met God? Of is het een vorm van meditatie? (dus:een dieper contact met jezelf).

IV....Geloof en wetenschap, dat kan toch niet samen gaan? Schepping of evolutieleer?

V.....Wat moeten we denken over het hiernamaals? Is er een hemel? Is er een hel?

VI...Hoe christelijk te denken over homoseksualiteit?

VII....Is de verlossing alleen mogelijk via Jezus Christus? Of is deze verlossing ook mogelijkvia andere godsdiensten of levensbeschouwingen?

*

Er zijn twee *brandende kwesties* die speciale aandacht krijgen:

III....'Bidden'.

V.....'Het hiernamaals'.

Over deze onderwerpen heb ik scripties geschreven tijdens mijn HBO-studie theologie [2003 – 2007].

Hoofdstuk 1 bestaat uit een globaal overzicht van mijn eigen christelijke opvoeding. De titel, '*Het wel en wee van een christelijke opvoeding*', geeft al aan, dat er niet alleen positieve berichten te melden zijn.

In mijn jeugdijaren [1956 – 1979] kreeg ik voor het eerst te maken met de *zeven brandende kwesties*. In de tekst zijn die momenten **vet** gedrukt.

Het leek mij interessant om te onderzoeken hoe ik als kind en als jong-volwassene aankeek tegen deze kwesties.

Om de privacy te waarborgen heb ik de namen van de personen, die een belangrijke rol gespeeld hebben in mijn jeugd, weggelaten en vervangen door de letters A t/m M.

Hoofdstuk 3 bestaat uit vijftien interviews over de *zeven brandende kwesties*. Ook in dit hoofdstuk heb ik om privacy-redenen de namen van de mensen, die ik geïnterviewd heb,

weggelaten. Ze worden aangeduid met x1 t/m x15:

elf volwassenen [x1 t/m x11] en vier leerlingen van de middelbare school waar ik werk [x12 t/m x15].

Daarna volgt mijn eigen commentaar op de *zeven brandende kwesties* – op drie verschillende momenten: in 1975, 1995 en 2015.

In hoofdstuk 4 '*Zijn de zeven kwesties nog steeds brandend?*' blijkt ten slotte, dat zes van de zeven kwesties intussen 'niet meer brandend' zijn. Maar die ene kwestie, waar geen oplossing voor is – hoe zit het daarmee?

Mijn opzet was om de feiten in dit boek zo waarheidsgetrouw mogelijk te beschrijven. Maar gaandeweg kwam ik tot de conclusie, dat ik de werkelijkheid hier en daar wat 'mooier' moest maken om een aantrekkelijke tekst te kunnen produceren.

1. HET WEL EN WEE VAN EEN CHRISTELIJKE OPVOEDING.

Een van de gewoonten van mijn moeder was het voorlezen van Psalm 92 na de zondagse maaltijd.

Daarmee zette zij een traditie voort van voorgaande generaties: haar ouders en grootouders deden dat ook.

*

Gods rechtvaardig gericht.

Een psalm. Een lied voor de sabbatdag.

Het is goed de Here te loven
Uw naam psalmen te zingen, o Allerhoogste
In de morgenstond uw goedertierenheid te verkondigen
En uw trouw in de nachten
Op het tiensnarig instrument en op de harp
Bij snarenspeel op de citer
Want Gij, o Here, hebt mij verheugd door uw daden
Over de werken uwer handen zal ik jubelen

Hoe groot zijn uw werken, o Here
Zeer diep zijn uw gedachten
Een redeloos mens verstaat het niet
En een dwaas begrijpt het niet
Wanneer de goddelozen uitspruiten als het groene kruid
En alle bedrijvers van ongerechtigheid bloeien –
Zij zullen voor immer verdelgd worden
Maar Gij, o Here, zetelt
In den hoge voor eeuwig
Want zie, uw vijanden, Here
Want zie, uw vijanden zullen te gronde gaan
Verstrooid zullen worden alle boosdoeners
Want Gij hebt mijn hoorn verhoogd als van een woudos
Ik ben met verse olie overgoten
Mijn oog vermeit zich in hen die mij beloeren
Mijn oren horen van de boosdoeners die tegen mij opstaan

De rechtvaardige zal bloeien als een palmboom
Opschieten als een ceder van de Libanon
Geplant in het huis des Heren
Groeien zij in de voorhoven van onze God
Zij zullen in de ouderdom nog vrucht dragen
Fris en groen zullen zij zijn
Om te verkondigen, dat de Here waarachtig is
Mijn rots, in wie geen onrecht is

*

Als zij bij de laatste zin was gekomen, keek ze mij en mijn broer aan: zij hoefde die zin nooit uit te spreken, want dat deden wij (wij kenden die zin uit ons hoofd).

*

Ik ben opgegroeid in Berestein, een nieuwbouwwijk in Den Haag. Ik ging naar een christelijke lagere school en op zondag gingen wij naar de Vrije Evangelische Gemeente. Ik bezocht de zondagsschool en later de catechisatie.

Bidden was voor mij iets vanzelfsprekends.

[Brandende Kwestie III].

Voor het slapen gaan vouwde ik mijn handen, sloot mijn ogen en dan zei ik mijn avondgebed. Aan tafel bad mijn vader of moeder namens het hele gezin en op school en op de zondagsschool bad de juffrouw of de meester namens alle kinderen.

*

Mijn grootvader sprak na de maaltijd het volgende gebed uit:

Menslievende God

U zijt geloofd en gedankt

dat Gij ons wederom met deze Uwe liefdegaven hebt gevoed

Voed ook onze zielen met het brood des levens

en versterk ons hart door Uwe genade

opdat wij onze kracht in Uw dienst mogen stellen

en tot eer van Uw naam mogen leven

Amen

Ik hield van die woorden. Zoals ik ervan hield om bij mijn grootouders te zijn en mee te doen met alles wat zij gewend waren te doen.

Mijn grootvader was lid van de kerkenraad in Goes en vaak gingen op zondag dominees voor, die van ver kwamen. Zij reisden soms al op zaterdagavond naar Zeeland en dan logeerden zij bij mijn grootouders. Het kwam wel eens voor dat op het laatste moment een dominee moest afzeggen. Dan werd er een 'leesdienst' gehouden, die soms geleid werd door mijn grootvader.

*

Op onze lagere school was de indeling als volgt: in klas 1 t/m 3 werd lesgegeven door een juffrouw en in klas 4 t/m 6 door een meester. Ik zag al jaren uit naar het moment dat ik een meester zou krijgen, want daar stelde ik mij heel wat van voor.

Toen ik in de 5^e klas zat, hebben mijn moeder en ik meester A. een keer toevallig ontmoet. Wij waren in de Bijenkorf en daar zagen we hem, in gezelschap van een andere man. Mijn moeder en meester A. hebben even met elkaar gepraat en later, toen we weer samen waren, vroeg ik: 'Wie was die andere man?'

Ik kreeg geen duidelijk antwoord op mijn vraag. Waarschijnlijk vond ze dat ik nog te jong was om over **homoseksualiteit** te praten.

[Brandende Kwestie VI].

Niettemin voelde ik wel aan hoe het zat. Ik bekeek meester A. voortaan met andere ogen.

*

Na de zondagsschool-periode ging ik naar catechisatie. De verdeling jongens / meisjes was nogal onevenwichtig: de zoon van de dominee, die ik B. zal noemen, en ik waren de enige jongens. Tussen B. en mij ontstond al spoedig vriendschap.

De dominee had een vast programma voor de catechisatielessen, maar hij gaf aan ons ook gelegenheid om zelf onderwerpen aan te dragen.

Het Bijbelboek Openbaring kwam een keer ter sprake. B. en ik hebben toen aan de dominee gevraagd of hij ons wat meer over dat boek wilde vertellen.

Dat heeft hij ook gedaan. Hij liet het aan ons over of we die visioenen en toekomstbeelden letterlijk of figuurlijk moesten opvatten. Blijkbaar mocht je daar verschillend over denken.

Het was voor mij de eerste keer dat ik een Bijbelverhaal als **fictie** zag, in plaats van als **historisch feit**.

[Brandende Kwestie II].

*

B. en ik werden lid van de jeugdvereniging van de kerk en ook van het combo 'The Voices of Victory'. Op zondag was ik vaak te gast bij het domineesgezin. Twee van de kinderen woonden nog thuis, de drie oudste broers waren getrouwd en hadden zelf een gezin. Vaak waren alle kinderen op zondag present in de pastorie. Ik herinner mij nog goed hoe gezellig het was tijdens de maaltijden. De dominee ging voor in gebed, zijn vrouw las een gedeelte voor uit de Bijbel.

Hoewel ik niet tot de familie behoorde, gaven zij mij toch de indruk er helemaal bij te horen.

*

In de zomer van 1970 had ik, op veertienjarige leeftijd, mijn eerste seksuele ervaring. Het gebeurde tijdens een kampeervakantie met de jongerenvereniging. C., die tien jaar ouder was dan ik, was een van de leidinggevendenden. Je zou dit kunnen zien als 'kindermisbruik', maar ik zie dat anders: het gebeurde namelijk met mijn instemming. Ik vond C. een heel aantrekkelijke man.

C. vertelde dat een van de meisjes, die mee was op kamp, verliefd was op hem. Zijn ouders zouden graag zien dat hij haar ten huwelijk zou vragen, maar hij voelde daar niets voor.

Ik weet nog hoe vreemd het voelde toen wij, na die week, bij de kerk opgewacht werden door de ouders. We gingen de kerk binnen en de dominee ging voor in gebed. Hij dankte voor de fijne week die we achter de rug hadden en voor de behouden thuiskomst.

Ik zat echter met een enorm schuldgevoel. Ik voelde dat ik iets had gedaan wat niet door de beugel kon. In de jaren daarna werd ik telkens geconfronteerd met wat genoemd werd 'de zonde van Sodom'. Allerlei Bijbelteksten werden erbij gehaald om te bewijzen dat homoseksualiteit slecht was.

Ik besloot C. in het vervolg op grote afstand te houden. Een jaar later was ik helemaal van hem af, want toen verhuisden wij naar Pijnacker. Omdat daar geen Vrije Evangelische Gemeente was, gingen wij over naar een ander kerkgenootschap: de Nederlands Hervormde Kerk.

*

In 1971 gingen alle leerlingen in klas 4-havo mee met het 'Engeland-project'. We logeerden in tweetallen bij gastgezinnen en de opzet was, dat er een onderwerp moest worden bestudeerd. Daar moest een verslag van worden gemaakt. Er moest een keuze worden

gemaakt uit vier plaatsen en ik had gekozen voor Tunbridge Wells. Mijn onderwerp was het openbaar vervoer – niet zo verwonderlijk, want dat is van jongs af aan mijn passie geweest. Met onze ‘fosterparents’, Mr. and Mrs. D., hebben we in het weekend een uitstapje gemaakt naar Eastbourne, aan de kust. Eerst gingen we op bezoek bij de moeder van Mrs. D. en daarna ging zij mee wandelen over de boulevard. Onderweg hebben wij een katholieke kerk bezocht. De moeder van Mrs. D. heeft daar een kaarsje gebrand voor haar overleden echtgenoot. Dit maakte indruk op mij; het was voor mij de eerste keer dat ik dit ritueel meemaakte.

*

Een van de hoogtepunten in de vriendschap met B. was de kampeervakantie in Zuidwolde. Inmiddels was er ‘een club van vier’ ontstaan, samen met twee meisjes – ik zal hen E. en F. noemen.

In 1972 werd de vader van A. beroepen door de Vrije Evangelische Gemeente in Yerseke, met als gevolg dat A. en ik heel ver van elkaar verwijderd raakten.

In de jaren daarna kregen B., E. en F. verkering; ik was de enige die ‘single’ bleef. Onze vriendschap verwaterde. Ik had graag gezien dat ‘onze club van vier’ voor altijd zou blijven bestaan, maar ik moest de situatie aanvaarden zoals hij was.

*

In Pijnacker raakte ik geïnteresseerd in de Youth-for-Christ-beweging. Ik werd lid van een Bijbelkring, die op een vaste avond in de week bijeenkwam.

Er werd een gebedskring opgericht: het was een groep van ongeveer vijf leeftijdgenoten, die dagelijks bijeenkwam aan het eind van de middag (behalve in het weekend).

Ik heb ook wel eens meegedaan met een evangelisatiecampagne. Ik herinner mij een zaterdagmiddag, waarop wij foldertjes hebben uitgedeeld met de tekst ‘Eén weg Jezus’.

Op dat moment voelde ik al aan, dat er iets mis was met die kreet ‘Eén weg Jezus’. Ik kon mij toen al niet voorstellen, dat er maar één weg zou zijn die naar de **verlossing** leidde.

[Brandende Kwestie VII].

*

Tot 1974 had ik geen idee wat ik zou gaan studeren en welk beroep ik zou willen uitoefenen. De keuze voor de theologie was eigenlijk een logisch gevolg van waar ik in mijn vrije tijd al veel mee bezig was: de activiteiten van Youth-for-Christ. Ik had bewondering voor deze mensen, die zoveel van de Bijbel wisten en ik wilde dat ook. Maar dan niet op hun manier, want die vond ik nogal eenzijdig. Alleen een wetenschappelijke studie zou mij op het niveau kunnen brengen dat mij voor ogen stond.

Ik ging naar een voorlichtingsbijeenkomst in Doorn. Onze dominee had mij van tevoren al het een en ander verteld over ‘Hyde park’, een landgoed gelegen in de bosrijke omgeving van Doorn. Hij raadde mij aan een wandeling te maken en uit te kijken naar een meertje, die de naam had ‘het mooiste plekje van Nederland’ te zijn. ‘Maar’, voegde hij er aan toe, ‘dat wordt wel van meer plaatsen beweerd’.

Ik ben inderdaad bij dat meertje geweest. Op die plaats heb ik nagedacht over de lange weg die ik te gaan had om mijn doel, het predikantschap, te bereiken. Ik had immers alleen een havo-diploma. Ik zou naar het atheneum moeten gaan en daarna ook nog eens de vooropleiding Latijn en Grieks moeten volgen.

*

Ik ging op belijdeniscatechisatie. Langzaam maar zeker verdween mijn belangstelling voor Youth-for-Christ.

Op 23 maart 1975 deed ik belijdenis in de Nederlands Hervormde Kerk. De tekst die ik mee kreeg luidde:

'Indien wij ontrouw zijn – Hij blijft getrouw'. [2 Timotheüs 2: 13].

Meneer G., mijn leraar 'Kennis van het Geestelijk Leven', was er ook bij toen ik belijdenis deed. Ik had hem uitgenodigd, ten eerste omdat ik hem een fantastische leraar vond, en ten tweede omdat ik wist, dat hij het op prijs zou stellen hierbij aanwezig te zijn.

Hij had namelijk aan ons verteld dat hij naar een doopdienst was geweest van een Pinkstergemeente; een van zijn leerlingen had hem gevraagd om aanwezig te zijn als hij zou worden gedoopt.

Meneer G. had, net als ik, belangstelling voor trams en treinen. Met hem heb ik ook na mijn middelbare schooltijd contact gehouden (helaas is hij inmiddels overleden).

*

Onze catechisatiegroep was een vrij hechte club, die ook na de belijdenisdienst bleef bestaan, maar nu met een ander doel. Wij hadden veel gesproken over het 'Liefdemaal' (of 'Agapè'), een gebruik ten tijde van de eerste christengemeenten. Wij wilden ook zoiets organiseren voor de Hervormden en Gereformeerden in Pijnacker. Het was de bedoeling om vooral de randkerkelijken te bereiken, maar achteraf moesten wij vaststellen, dat we daar niet in zijn geslaagd. Ondanks alle inspanningen om juist die mensen erbij te betrekken, waren het juist deze mensen die massaal wegbleven.

*

In 1975 ben ik lid geworden van de jeugddienstcommissie. Eén keer per maand was de tweede zondagse kerkdienst een jeugddienst: de ene maand in de Nederlands Hervormde Kerk, de andere maand in de Gereformeerde Kerk.

Wij bespraken met elkaar waar de kerkdienst over zou gaan en vervolgens legden wij ons plan voor aan de (steeds wisselende) predikant.

Tijdens de dienst mochten wij de schriftlezingen doen en collecteren.

Ik kan mij een vergadering herinneren over het thema '**Schepping of evolutie**'.

[Brandende Kwestie IV].

Bij die eerste discussie ging het al mis: de meesten hadden geen moeite met de evolutietheorie van Darwin, want daar was op school al uitgebreid aandacht aan besteed tijdens de biologielessen. Maar één meisje was het daar totaal niet mee eens. Zij geloofde in 'de wonderwerken Gods' en met de evolutieleer van Darwin wilde zij niets te maken hebben. Niet geheel toevallig was dit een meisje van Youth-for-Christ.

Op de volgende vergadering was de predikant ook aanwezig. De bedoeling was dat er dan een kant-en-klaar plan aan hem kon worden voorgelegd. Maar zover waren we nog niet: wij konden het als jeugddienstcommissie niet met elkaar eens worden.

Aan het eind van de vergadering zei de predikant dan ook: 'Ik vond het interessant om jullie discussie mee te maken. Ik moet er nog eens rustig over nadenken wat ik ermee ga doen'.

Later, toen ik de liturgie in handen kreeg, keek ik meteen naar de schriftlezingen. Wat er stond weet ik niet meer precies, maar ik weet nog wel dat het *niet* Genesis 1 was (wat wij hadden voorgesteld). Later bleek dat de preek over een totaal ander onderwerp ging.

Na de dienst wilden wij natuurlijk weten waarom het zo gelopen was. Het antwoord luidde: 'Ik vond jullie onderwerp niet zo geschikt voor een jeugddienst'.

*

Het vak Nederlands op de middelbare school heb ik nooit zo bijzonder gevonden, maar dat veranderde in de vijfde klas van het atheneum. Ik kreeg toen les van mevrouw H. Ik genoot van haar lessen, hoewel zij eigenlijk nogal streng was. We moesten bij haar veel opstellen schrijven en zo kwam ik erachter, dat ik schrijven erg leuk vond. Ik kreeg altijd hoge cijfers van haar.

Een jaar nadat ik eindexamen had gedaan heb ik al mijn toetsen van het schoolonderzoek opgevraagd. Die kans kreeg ik maar één keer, want daarna zou alles vernietigd worden. Als ik die oude opstellen nog eens doorlees, dan voel ik weer iets van het enthousiasme waarmee ze geschreven zijn. Mevrouw H. gaf ons altijd tien opstellitels en dan moest je er eentje uitkiezen. Hieronder volgt een voorbeeld:

*

Waarom leef ik eigenlijk?

De vraag naar de zin van het leven is de beklemmendste die een mens stellen kan. Want wie kan een bevredigende verklaring geven voor het ongelooflijke verschijnsel dat leven heet? Door de eeuwen heen heeft men geprobeerd het leven een bepaalde inhoud te geven; afgezien van de rijke bovenlaag had men in het verleden echter weinig gelegenheid om zich met deze problematiek bezig te houden, daar men al zijn energie moest aanwenden om aan de primaire levensbehoeften te kunnen voldoen. In de hedendaagse welvaartsstaat, waarin het geluk 'verzekerd' schijnt te zijn, is de vraag naar de zin van het bestaan urgenter dan ooit. Nu impliceert het stellen van deze vraag al dat het zinvolle van het bestaan op z'n minst in twijfel wordt getrokken. Daarom zijn veel mensen bij voorbaat al bang voor deze vraag en klampen zich des te vaster aan die duizend-en-één zaken, die hun dagelijkse leventje van gisteren, vandaag en hopelijk ook morgen bepalen: de eengezinswoning, moeder-de-vrouw en de twee kinderen, het hoge salaris dankzij de uitstekende opleiding en niet te vergeten: de tweede auto. En daarbij vergeet men maar liever dat al die doodgewone zaken op een dag gewoon dood zullen zijn.

Toegegeven moet worden, dat het leven voor het grootste gedeelte een tijdverdrijf is; maar het 'waarom' is daarmee nog niet beantwoord. Als de zin van het leven enkel en alleen gelegen is in het genieten, is het mensenleven niet wezenlijk verschillend van dat van een dier of een plant: een bloem hoeft niets anders te doen dan groeien, bloeien, verwelken en vergaan. Het pronken met zijn kleuren kost hem verder geen enkele moeite. Tot meer is hij niet in staat en dat is ook niet nodig. Maar een mens heeft veel meer mogelijkheden en heeft daarom ook een veel grotere verantwoordelijkheid. Als de zin van het leven in zichzelf gezocht moet worden, wordt het helaas al gauw 'eten, drinken en vrolijk zijn, want morgen is het misschien voorbij'.

Deze min of meer fatalistische houding is echter nog niet eens voor iedereen te verwezenlijken: hoeveel mensen sterven er niet van de honger of worden verteerd door eenzaamheid? Zelfs Job vervloekte zijn geboortedag toen hij arm, melaats en door iedereen verlaten was.

Helaas blijkt voor veel mensen dit leven een 'aards tranendal' te zijn. Het is bepaald niet eenvoudig om te geloven in een (beter) hiernamaals, waar alle 'gebrokenen van hart' getroost zullen worden. Toch behoedt dit geloof veel mensen voor fatalisme: naarmate zij ouder worden nadert de dag van het volmaakte geluk en wat zij hier, in dit leven, te doen hebben hoeft niets meer (maar ook niets minder) te zijn dan alvast iets zichtbaar te maken van die